

LITERÁRNÍ PŘEHLED

a) Spisy české.

Plukovník intendant Josef Petrš:
K historii intendantské služby
čs. armády na Rusi, Praha
1926.

V řadě odborných spisů vojenských,
které pojednávají o působení naší ar-
mády na Rusi a v Sibiři, můžeme po-

staviti zcela oprávněně na jedno z před-
ních míst vzpomínky plukovníka in-
tendanta Petrše, přímého a očitého
svědka poctivé a nezištné práce malé-
ho sice aparátu správního, v kterém
však pracovali muži, kteří neváhali při
každém kroku práce dokázati, že dove-

dou obětovati vše pro ty, o které měli po strážce materiální pečovatí.

Celý vývoj a historie intendantské služby na Rusi a v Sibiři jest obrazem cilevědomého a houževnatého organizačního ducha několika nadšených zásobovacích orgánů naší armády. Autor pojednává ve spise o počátcích organizované práce v zásobování našeho vojska na Rusi zřízením zásobovací komise při odbočce Národní rady v Penze, která byla přeměněna v dubnu 1918 na „Korpusní intendanstvo“, ličí dále jednotlivé fáze zásobování a popisuje všechny obtíže, které mohly zdotati jedině pud sebezachování a snaha vyniknouti nad bezmocné a tehdy i prohnité ruské okolí. Ruské zásobovací úřady naší armádě pomoci nemohly, protože samy nic neměly, a sovětské úřady rušily zásobovací práce, jak jen mohly, a tak musili naši zásobovací orgány spoléhati jen sami na sebe. Zřídili armádní závody a dílny s vlastním odborným personálem a vydržované vlastními prostředky, postavili vlastní správu stád v Kurganě, která se svými jízdními nákupními komandy obstarávala dodávky masa. Speciální nákupní komise, zřízená v Kurganě, obstarávala obilí pro mišny, kterých bylo šest v činnosti pro účely naší armády, dále byl převzat a opraven pivovar v Kurganě, jenž dodával pivo pro armádu, zařízení vlastní klempířské dílny, které dodávaly plechové krabice na kávu, jakož i vědra, čajníky a jiné nádobí. Mimo to pak vlastní truhlářské dílny, dopravní oddělení železniční a automobilové, přejímací komise nakoupeného zboží, jakož i nouzové sklady vypomáhaly armádě po stránce materiální. Ve vlastních dílnách bylo též vyráběno mýdlo a obuv pro potřebu pluků. Přes obrovské bohatství, které je v Rusku a Sibiři utajeno, trpělo zásobování armády naprosto nedostatečnými poměry komunikačními. Sibiřská magistrála mohla by sice stačiti při řádné organizaci zvýšeným požadavkům vojenského provozu, avšak její administrativa byla nepřesná a zdlouhavá a tím pak se stalo, že rychlost provozu byla velice pomalá. Na dráze panovala korupce, která zavinila často, že náklady určené pro vojsko stály na slepé koleji, zatím co se spekulantům podařilo za úplatěk připojití své vagony se zbožím k vagonům osobním. V dalších kapitolách líčí autor nedostatky a obtíže při zásobování armády výstrojem a výzbrojí a obhajuje, jak byly tyto nedostatky odstraněny zřízením speciálních dílen armádních (sedlářské, obuvnické a krejčovské), jakož i vlastních nákupních komisí v Mandžursku; pojednává o obtížích expedice orgánů týlového inten-

dantstva k nákupu skotu v stepi Kirgizské, západně od Semipalatinska, a expedici, vyslané k nákupu skotu v Mongolsku, jakož i o činnosti východního oddělení týlového intendanstva v Charbině a jeho agentury ve Vladivostoku. Spis plukovníka intend. Petrše podává čtenáři ucelený obraz o organizaci a o provedení materiálního zajištění naší armády v Rusku a v Sibiři a ličí obtíže, s kterými bylo nutno při plnění tohoto úkolu bojovati. Důstojníci hospodářsko-správní služby naší armády, především pak důstojníci intendantstva, najdou v knize dosti příkladů, náležitých do oboru vlastní služby, které dokazují, jak možno s nepatrnými prostředky hmotnými a personálními, ba takřka s holýma rukama zaopatřiti armádu nejnutnějšími prostředky existenčními. —J.—

Za právo a stát. Sborník dokladů o československé vůli k svobodě 1848 až 1918. Praha. Státní nakladatelství, 1928. Str. 580 dvojsloupce. Cena 69 Kč, váz. 79 Kč.

Státní nakladatelství vydalo k 28. říjnu jubilejní publikaci, v níž v několika stech příspěvcích a dokumentech předvádí se čtenářům úsilí československého národa o dobytí státní samostatnosti v letech 1848—1918. Jsou tu zachyceny politické boje národa do r. 1914, jež se pak po vypuknutí světové války rozrostly v mohutnou akci domácí i zahraniční, v odboj diplomatický a vojenský a vyvrcholily se úspěšně provedeným převratem a vyhlášením republiky.

Nás nejvíce zaujme odboj branný. V řadě článků jsou v publikaci vyliče-ny boje zahraničního vojska v Rusku, ve Francii i v Itálii. Nelze zde uvést vše, co kniha po té stránce přináší. Upozorníme jen na některé stati, jež zasluhují s vojenského stanoviska zvláštní pozornosti.

Jsou to: Rozvědka Jana Syrového, Prvý československý řád vojenský na Rusi, Zborov (J. Papoušek), Boje pod Bachmačem (J. Čermák), Bitva u Lipjag (Pleský), Boje na úseku železnice Tancoj-Pesolská (R. Gajda), Dobytí Vladivostoku (Fr. Kočí), Dobytí Kazaně (Fr. Langer), Čeljabinský incident (C. Toman), Setnina „Nazdar“ u Verdunu, U Vouziersu (J. Tichák), Z bojů v Dobrudži (J. Čermák) Z akce rot „Astico“ (F. Bednařík), Z bojů italských (V. Hanzal). Tím ovšem není bohatý obsah této kapitoly ani zdaleka vyčerpán, a voják nalezne tu přemnohé, čím může okruh svého poznání o vojenské zahraniční akci rozšířiti.

Publikace je krásně vypravena a opatřena podrobným rejstříkem.

Kpt. Ed. Kubala.

Prof. dr. J. Vojtěch: Přehled vyšší matematiky. Nakladatelství R. Prombergera v Olomouci vydalo Přehled vyšší matematiky z pera dra J. Vojtěcha, profesora pražské techniky. Kč 35.— Úhledná, neveliká knížka tato podává definice, vzorce a poučky z těch oborů matematických, jež přesahují úroveň matematiky elementární, jsou z rozsáhlé látky nejdůležitější a pro mnohé aplikace zvlášť potřebné. Jsou tam na 330 stránkách obsaženy po informativním úvodě vedle začátků vyšší algebry, analýse a projektivní geometrie hlavně analytická geometrie v rovině i v prostoru, diferenciální počet s užitím, integrální počet s užitím a rovnice diferenciální, k čemuž jsou připojeny začátky počtu variačního i diferenčního, nauky o funkcích komplexní proměnné a praktického počítání; konečně asi 25 stran tabulek pro výpočet funkcí hyperbolických, eliptických, integrálů a jiných funkcí transcendentních. Předností této publikace jest přehledné i souměrné uspořádání, rozumný výběr znalého odborníka i zkušeného učitele našich vysokých škol a způsob podání, kde vedle vzorců uváděny jsou na mnohých místech metody řešení. Spisek může se stát cennou pomůckou posluchačům na vysokých školách při studiu i po něm k informaci, k opakování a při okamžité potřebě u některé otázky učitelům rozmanitých škol našich, inženýrům pro mnohé obory technické matematicky pracující, jakož i všem, kteří se o vyšší matematiku zajímají nebo jí potřebují; pro poučení o předmětech v knize uvedených, doporučená jest u jednotlivých oddílů vybraná literatura.

Nakladatelství Sfinx (B. Janda) v Praze vydalo pokračování spis-

ku prof. dra Fr. Kolářka: Evropa po stránce fyzicky-geografické, který vyšel v roce 1926, a sice „Evropa po stránce antropogeografické a politicky zeměpisné. (Cena Kč 25.—) Autor ve svém dokonale zpracovaném díle pojednává o hustotě obyvatelstva v jednotlivých částech Evropy, odůvodňuje rozdíly v hustotě zalidnění, načez přechází k pohybu obyvatelstva v Evropě, jedná o pohyb obyvatelstva před světovou válkou a potom ve válečném a poválečném desetiletí. Podrobněji pak sleduje autor rodnost, úmrtnost a stěhování v jednotlivých částech Evropy; zvláštní kapitola pak je věnována střediskům přistěhovalectví v kontrastu k vystěhovalectví. Tu se opět věnuje pozornost rozdílu doby předválečné a válečné, podobně v kapitole o náboženství se činí rozdíly mezi dobou předválečnou a poválečnou. Následují kapitoly o povolání obyvatelstva v Evropě a o celkovém vzdělání, a o sídelním zeměpisu Evropy. Tu je opět velmi mnoho originelně zpracovaného, zvláště pokud jde o rozdělení sídel podle velikosti. Značnou pozornost věnuje spis velkoměstům, podmínkám jejich vzniku a jejich rozšíření, podmínkám hospodářského vývoje v Evropě a dopravě. V části politicky zeměpisné se pojednává o vývoji evropských států, o jejich vlastnostech polohových a velikosti, státním zřízení, o stránce hospodářské, národnostní a mocenské. Ze všech naznačených kapitol zírá pečlivě zpracování látky, která nebyla vždy nasnadě. Kniha vyhovuje potřebám dneška, kdy spisy podobného obsahu jsou namnoze zastaralé, zachycuje tok proměnlivých poměrů a poskytuje tedy nejenom zeměpisci, ale i širšímu obecnstvu orientaci o válečných i poválečných poměrech Evropy.

b) Spisy cizojazyčné.

Gen. Hugo Kerehnawe: Die Militärverwaltung in den von den österreichisch-ungarischen Truppen besetzten Gebieten. Videň-Hölder-Pichler-Tempsky a.s. 1928.

Ve sbírce spisů vydávaných péčí Carnegieovy nadace pro světový mír a pojednávajících o hospodářských a sociálních problémech světové války bylo právě vydáno obsáhlé dílo „Vojenská správa území, obsazených rakouskými vojsky“. Autoři díla, generálmajor Hugo Kerehnawe, bývalý šéf gen. štábu vojenského generálního gouvernementu v Srbsku, major gšt. Rudolf Mitzka, bývalý referent pro oblast Polska u vrchního armádního

velitelství v Badenu, generálmajor Hermann Leidl, bývalý přednosta správního oddělení vojenské skupiny polního maršálka Boroeviče, generál pěchoty Alfred Kraus, intendant Frant. Klingensbrunner od velitelství východní armády a generální konsul Felix Sobotka, přidělený býv. hospodářskému štábu v Rumunsku, podávají v díle přehledný obraz organizace vojenské správy obsazených území v Ruském Polsku, v Srbsku, na Černé Hoře a v Albanii, v Rumunsku, v Itálii a v Ukrajině a líčí podrobně hospodářské využití zdrojů těchto území pro účely armády, jakož i obyvatelstva v zápolí. V úvodě poukazují právem

na to, že zásobovací nedostatky prvních měsíců světové války ukázaly nutnost získati monarchii nové zemědělské kraje, jichž systematickým využitím pro účely armády a obyvatelstva v zápoli by bylo zajištěno další úspěšné vedení války. Průlom u Gorlice-Tarnova v létě 1915, obsazení Srbska na podzim téhož roku, Valaška a Dobruďa na podzim 1916 způsobily, že ústřední mocnosti dostaly do své moci rozsáhlá, převážně zemědělská a tedy bohatá území, která již v míru vyvážela své přebytky zemědělské produkce do Rakousko-Uherska, uhrazující tak jejich výrobní nedostatky.

Tyto nově obsazené kraje trpěly značně válečnými operacemi a jejich zemědělská výroba byla proto velice oslabena. Tím pak, že civilní správní úřady přestaly v těchto územích převážně působiti, nebyly podmínky pro reální hospodářské využití těchto obsazených území s počátku právě nepříznivější a nelze se tudíž diviti, že úkoly, které byly v tomto směru uloženy orgánům, kteří měli tato území hospodářsky obnoviti, byly nelehčí.

Rozumí se samo sebou, že civilní správu obsazených území řídily úřady vojenské, které měly v etapních orgánech operující armády celou síť úřadů, znalých země, jakož i řeči obyvatel, takže stačilo jen navázati od těchto etapních úřadů další síť organizace vojensko-správní, aby mohlo býti pokračováno ve vybudování toho, co zde již bylo vžito. Velikou výhodou měly vojenské správní úřady v tom, že nemusily při vykonávání své úřední působnosti v obsazených územích používat zdlouhavého instančního postupu civilních úřadů, nýbrž rozhodovaly ve věcech správních samy, přímo a rychle. Jedině nedostatek odborně školeného personálu brzdil poněkud řádnou správu těchto území a bylo proto nutno používat v této službě zčásti personálu, který se v krátkých kursech pro toto odvětví vojenské služby poněkud připravil, jinak však bylo nutno používat personálu nezpracovaného a spoléhati jen na schopnost přizpůsobení každého jednotlivce.

Z obsáhlého a do podrobnosti zpracovaného díla jsem vybral pro nedostatky místa jen části s hlediska intendenčního, nejzajímavější.

První část pojednává o organizaci vojenské správy obsazeného území v Ruském Polsku. Počíná líčením vojenských událostí na počátku války a ústupu Rusů od hranic haličských.

Po ústupu Rusů v lednu 1915 byla zřízena 1. a 2. armádním etapním velitelstvím krajská velitelství (Kreis-kommandos) v Dąbrowě, Olkuszi,

Miechówě, Jędrzejówě, Włoszczówě, Nowo-Radomsku a Piotrkówě. Úřední zařízení, která měla míti platnost v obsazeném území nebo v některé jeho části, byla vyhlášována ve „Věstníku c. a k. vojenské správy v Polsku“, který byl vydáván vrchním armádním velitelstvím německy a polsky. Správu obcí řídili obecní starostové, kteří byli do svého úřadu sice voleni, musili však býti potvrzeni v úřadě krajským velitelem. Obsazená území měla hraditi veškerá vydání správních potřeb z vlastních příjmů. Jestliže vlastní příjmy k tomuto účelu nestačovaly, poskytovala vojenská správa obcím a zemím příspěvky, které se tak staly dluhem správy obsazeného území. Když pak okupační území bylo rozšířeno, byly zřízeny v květnu 1915 dva vojenské gouvěrnemety a to v Kielci a Piotrkówě. Ty převzaly agendu etapních velitelství 1. a 2. armády.

V srpnu 1915 byl zřízen voj. gener. gouvěrnement v Kielci, který byl přeložen 1. 10. 1915 do Lublína. Generální gouvěrnement zabíral povšechně ruské gouvěrnemety Piotrków, Kielce, Radom a Lublín ve výměře as 45.000 km² s 4,5 mil. obyvateli v 22 krajích.

Generální guverneur byl nejvyšším orgánem exekutivní moci a nejvyšší rozhodující instancí pro veškeré soudnictví a věci správní. Pro hospodářské využití obsazeného území bylo zřízeno u generálního gouvěrnementu hospodářské oddělení, ke kterému bylo přičleněno ředitelství lesů a statků, které vedlo správu státních lesů a statků.

Správu všech dolů v obsazeném území vedl vojenský báňský úřad v Dąbrowě, který byl podřízen přímo vrchnímu armádnímu velitelství. Správu železniční vedlo velitelství vojenských drah v Radomu, které bylo podřízeno administrativně a technicky přímo ministerstvu války ve Vídni. Etapní poštovní a telegrafní ředitelství v Lublíně řídilo veškerou službu poštovní a telegrafní, jsouc podřízeno přímo vrchnímu armádnímu velitelství. Hospodářské využití obsazeného území bylo organizováno a prováděno plánovitě tak, aby bylo dosaženo co možná největšího výtežku. Z přebytků pracovníků země byly zřízeny pracovní oddíly pro stavbu silnic a železnic, kteréžto opatření nenarazilo na zvláštní obtíže, neboť dobrovolných pracovníků byl nadbytek, ježto v průmyslu byla úplná nezaměstnanost.

Vojenská správa obsazeného území snažila se především, aby zachytila veškeru sklizeň a vůbec všechny dosažitelné zásoby země. Již v únoru 1915 byly vydány první směrnice pro jarní práce zemědělské. Krajským velitel-

stvím bylo nařízeno, aby vybraly pro svůj kraj spolehlivého, vlivného a odborně školeného místního hospodáře, který by byl poradním orgánem krajského velitelství pro řízení jarních prací osevních, dále měly být ustaveny v každé obci ze tří až čtyř rolníků zvláštní obecní výbory, které by organizovaly práce zemědělské v obci.

V každém kraji mělo být zjištěno neb i opatřeno ze zásob kraje potřebné množství osiva zároveň s potřebnými pracovníky. Krajská velitel. si měla též vyžádati od generálního gouv. event. potřebu umělých hnojiv, hospodářských strojů, parních a motorových pluhů a vůbec všech potřeb, nutných k zajištění řádné sklizně. Zhodnocení první sklizně v Polsku bylo řízeno vrchním armádním velitelstvím. Hospodáři byli nuceni přihlásiti obilí podle množství a druhu, jakož i podle místa jeho uložení. Volný obchod s obilím byl zakázán. Přihlášené zásoby mohly být zabaveny a majiteli zaplacený ceny podle platných maximálních cen. Aby výmlat byl urychlen, platila vojenská správa za obilí, které bylo zabaveno po 1. prosinci a nebylo ještě vymláčeno, jen polovinu maximální ceny. Podle zkušeností získaných v roce 1915 byla vydána pro jarní práce 1916 ustanovení daleko přísnější. Hospodáři musili sami pečovat o řádné osetí svých polností a o zajištění sklizně a zvláštní hospodářské komise, zřízené v každé obci, řídily veškeré tyto zemědělské práce. Byl-li v některé obci snad nedostatek dobrovolně se hlásících pracovníků, mohly být osoby, v obci usídle, přidrženy k vykonávání polních prací. Opuštěné pozemky byly dány hospodářskou komisí spolehlivým osobám k obdělání a užívání, kdežto rozsáhlé, ladem ležící plochy byly obdělány speciálními, vojensky organizovanými oddíly na účet vojenské správy. Zhodnocení sklizně bylo opět řízeno vojenskou správou a povinnost přihlašovati zemědělské zásoby byla rozšířena i na brambory a len. Gen. gouv. řídilo spotřebu potravin obyvatelstva tím, že omezilo podle výsledků sklizně nebo podle stavu zásob spotřebu mouky, chleba, bramborů, tuku, cukru a masa na určité množství, stanovené na hlavu denně.

Velice důležitou otázkou pro řádné využití bohatství země bylo udržení početního stavu dobytka, který byl válečným událostmi značně snížen. V prosinci 1915 bylo proto zakázáno porážeti teleta, jalovice, krávy do 4 let, vepře pod 100 kg živé váhy a březi dobytek vůbec.

Nařízeno bylo vydávati dobytčí pasy na každý kus hovzího dobytka, ovce, kozy, vepře, koně, osly a soumary bez

ohledu na stáří, bylo-li zvíře dopravováno na trh, k porážce nebo přepravováno drahou nebo lodí.

Nedostatek koní u armády v poli přinutil vojenskou správu, aby nakoupila potřebný počet koní a soumarů v obsazeném území. Vlastníci koní a povozů musili je přihlásiti u obec. úřadů obcí a dáti je včas potřeby vojenské správě k dispozici za náhradu. Když pak nastaly žně a jevil se velký nedostatek potahů, organizovala vojenská správa vozatajské kolony s volskými potahy a dala obcím k dispozici pro práce sklizňové koně a dopravní prostředky vojska.

Průmyslových podniků (vyjma horní a hutní závody) nemohlo být v plném rozsahu využito pro účely armády nebo zápolí tak, jak by toho poměry v zápolí byly vyžadovaly. Příčinou toho byl jednak nedostatek surovin a spotřebních a pohonných hmot, obzvláště pak uhlí, které bylo vyváženo z obsazeného území pro potřebu válečného průmyslu v monarchii, dále nedostatek provozovacího kapitálu, jakož i nedostatek úřednictva a dělnictva, které nastoupilo službu vojenskou. Postupem doby podařilo se alespoň zemědělský průmysl poněkud oživit.

Zřízením polského státu 12. září 1917 a ustavením polské správy politické bylo nutno z důvodů politických nově organizovati hospodaření se sklizňovými výsledky.

Výkup obilí byl svěřen obilním ústřednám a místo zabavování sklizně byly předepisovány obcím určité kontingenty, které měly samy odvésti úřadům za náhradu.

Avšak tyto nově zřízené obilní ústředny pro výkup obilí se neosvědčily, obce nebyly úplně spolehlivé při odvádění předepsaných kontingentů a tak počátkem roku 1918 byla vojenská správa opět nucena prováděti výkupy sklizně vlastním personálem, aby zajistila alespoň zásobování velkých měst a průmyslového střediska Dabrově. Autor uznává výkony bývalé vojenské správy v obsazeném území býv. polského Ruska na poli hospodářském a připomíná, že zřízení organizovaného hospodářského aparátu správního v území válekou zničeném přispělo značně k zahlazení mnohých hospodářských ran, které válka v tomto území způsobila.

Vojenská správa obsazeného území v Srbsku.

Vojenské generální gouv. v Srbsku bylo zřízeno 1. ledna 1916 a v oblasti etapního velitelství 3. armády s nově zřízenými krajskými velitelstvími Bělehrad, Valjevo, Šabac, Gornji

Milanovac, Kragujevac, Smederevo, Kruševac, Čačak, Užice a od 15. března 1916 ještě krajská velitelství Pripolje, Novipazar a Mitrovica na Kosově poli.

Generální gouvernement, které vykonávalo agendu dřívější srbské vlády a jejích ministrů, bylo rozděleno na 4 velké skupiny, které byly podřízeny šéfu generálního štábu (u gen. gouvernementu), bez jehož schválení nesměl být předložen generálnímu guvernérů nebo jeho zástupci žádný spis zásadní důležitosti. Šéf generálního štábu odpovídal za spisy, podepsané guvernerem, za ty spisy pak, které potvrdil zástupce guvernérův, odpovídal sám; byl tedy ve své funkci jakýmsi předseidou vlády, který řídil veškerou správu obsazených území.

Přidělené 4 skupiny gen. gouvernementu tvořily:

1. vojenské oddělení s intendancí a oddělením účetním,
2. politické oddělení,
3. hospodářské oddělení a
4. oddělení justiční.

Veškerý vojenský správní aparát měl 1.200—1.400 důstojníků. Připočteme-li ještě personál četnictva, nemocnic, poštovních úřadů a etapních útvarů, jakož i vojenské dráhy, vzroste celkový počet asi na 2.100—2.200 důstojníků a úředníků, t. j. 1—1.15% celkového počtu obyvatelstva.

Důležitý činitel ve správě obsazeného území v Srbsku byl statistický úřad, který přispěl značně k organizaci a vykonávání hospodářského využití země. Provedené sčítání obyvatelstva a domácího zvířectva, soupis orné půdy a obdělávaných rolí byla prozíravá opatření k posouzení bohatství hospodářských zdrojů země a výsledky těchto prací využila podkladem pro sestavení „Přehledu materiálních hodnot Srbska“, který byl vydán statistickým úřadem a který se stal nezbytnou pomůckou pro správní orgány obsazeného území.

Úkolem hospodářského oddělení gen. gouvernementu bylo:

1. obnoviti zemědělství a lesnictví válkou těžce postižené,
2. zvýšiti zemědělskou a průmyslovou produkci a
3. zhodnotiti výtěžky sklizní. Zemědělství bylo nově organizováno, byly zřízeny vojenské hospodářské stanice, které měly za účel vypomáhati při obdělávání pozemků, patřících státu nebo církvi, jakož i řídit a dozírat na zemědělské práce ostatních občanů.

V roce 1916 bylo nařízeno nucené obdělávání všech polností. Každý majitel pozemků byl povinen obdělati veškeré své polnosti, pokud ovšem měl k tomu prostředky. Úřady zasahovaly při tom tak, že samy určovaly druh osevu. Výsledníci těchto nucených opatření byl značný vzestup osevní plochy a tím i zvýšení výnosu sklizně, který dosáhl v některých krajích, jako na př. v okrese bělehradském, 20 až 22 q obilí na 1 ha, tedy výnosu, který se objevuje v této výši jen v nejurodnějších zemích Evropy. Aby výsledky sklizně byly řádně zachyceny, bylo zřízeno u hospodářského úřadu generálního gouvernementu zvláštní oddělení pro zhodnocení sklizně, a to jak sklizně obilní, tak i ovocné. Ve větších městech byly zřízeny odbočky této ústředny, jakož i sběrné, které sklizeň přijímaly od producentů. Přebytky sklizně byly odesílány z obsazeného území do zápolí, kde jich bylo použito k zmírnění zásobovací krize. Tak bylo na př. odesláno v roce 1917 ze Srbska do zápolí 4599 vagonů chlebovín. Mimo ně bylo odvedeno hosp. úřadu při gen. gouvernementu ještě 830 vagonů povidel, 1927 vagonů sušených švestek, 22.898 hl vína, 7178 hl čistého lihu, 8500 q kyselého zeli, 166 vagonů marmelády, 465 q ořechů, 83 q lískových oříšků, 16 q medu a j.

Pro zachycení výsledků sklizně v r. 1918, jakož i pro odsun přebytků byla učiněna rozsáhlá opatření, neboť kritická zásobovací situace armády v Itálii vyžadovala rychlé a vydatné pomoci.

Organizovanou spoluprací všech činitelů podařilo se vykořistiti ze sklizně 1918 celkem 11.478 vagonů chlebovín, 470 vag. ovsa, 42 vag. fazolí a 140 vag. brambor; z tohoto množství bylo odesláno do zápolí 10.546 vag. chlebovín a 115 vag. ovsa. Pokud se týká sklizně ovoce byly i zde výsledky proti roku minulému značně vyšší. Válečné operace v Srbsku neměly na stav jatečného dobytka tak škodlivého vlivu, jak by se zprvu předpokládalo. Přebytků bylo použito k vývozu do zápolí, především do velkých měst, Vídně a Budapešti.

V dalších statích pojednává autor podrobně o poměrech v obsazeném území, pokud se týkala obchodu, průmyslu a živnosti, hornictví a hutnictví, poměrů zdravotních a finančních a uzavírá svou práci všeobecným přehledem o vojenských operacích v Srbsku.

Skpt. int. J. Růžicka.

(Pokračování.)